

Piotr Kowolik

Recenzja książki

Czesław Plewka

Człowiek w całościowym rozwoju zawodowym.

Zarys monograficzny wzbogacony ilustracją własnych badań empirycznych

Wydawnictwo Uczelniane Politechniki Koszalińskiej

Koszalin 2016

Nakładem Wydawnictwa Politechniki Koszalińskiej, na rynku edukacyjnym ukazała się niedawno niezwykle interesująca publikacja: *Człowiek w całościowym rozwoju zawodowym – Zarys monograficzny wzbogacony ilustracją własnych badań empirycznych* – autorstwa prof. nadzw. dr hab. Czesława Plewki.

Celami zasadniczymi, które przyświecały Autorowi pracy były:

- poznanie, w jakim stopniu osoby pracujące zawodowo są świadome procesów, czynników i działań prorozwojowych mających miejsce w kolejnych okresach biegu ich życia, które wywierały określony wpływ na ich rozwój zawodowy i jak w konsekwencji rzutują one na obecny ich poziom tego rozwoju;
- osobiste zainteresowania różnego rodzaju aspektami całościowego rozwoju zawodowego człowieka, które od dłuższego czasu stanowią przedmiot podejmowanych eksploracji;
- potrzeba permanentnych badań nad uwarunkowaniami tego złożonego procesu dotyczącego rozwoju zawodowego człowieka będącego w różnych okresach biegu swojego życia i funkcjonującego w warunkach niezwykle dynamicznie zmieniającej się rzeczywistości (s. 12-13).

Monografia powinna być dedykowana przede wszystkim profesjonalnym nauczycielom akademickim, pedagogom pracy, pedagogom społecznym, profesjologom, pracownikom pracującym na różnych stanowiskach w administracji samorządowej i rządowej, a także instytucjach użyteczności publicznej, jak również studentom sposobiącym się do podjęcia misji zawodu nauczycielskiego i innych kierunków pokrewnych.

Istotnym walorem poznawczym książki jest sposób narracji, jakim posługuje się Autor. Z jednej strony – w niektórych rozdziałach – mamy do czynienia z naukowym i rzetelnym wykładem, z drugiej strony – w innych fragmentach pracy – spotykamy się z żywym i lekkim sposobem omawiania wybranych kwestii, który skłania Czytelnika do przywołania własnych refleksji i przemyśleń.

Pracę otwiera Wstęp (s. 11-17). Rozważania dotyczące problematyki zawarte w tytule pracy (teoria i empiria) przedstawione zostały w sześciu rozdziałach, a całość zamyka zakończenie (s. 339-341). Rozważania te uzupełniono wynikami badań zapisanych na nośniku elektronicznym oraz streszczenie w języku angielskim. Bogaty jest wykaz pozycji bibliograficznych (s. 347-366). Zamieszczono: Spis rysunków – 43 i spis tabel – 19.

Rozdział I – *Rozwój zawodowy człowieka jako kategoria studiów teoretycznych* (s. 19-89). W rozdziale tym Autor przeanalizował teoretyczne podstawy całościowego rozwoju zawodowego człowieka kładąc nacisk na proces tegoż rozwoju, któremu podlega każdy człowiek. Przedstawiono analizę podstawowych pojęć występujących w różnego rodzaju opisach charakteryzujących proces według różnych autorów oraz jego uwarunkowania (rozwój, zawód, rozwój zawodowy – K.M. Czarnecki, Z. Wiatrowski, Z. Wołek, I. Korcz, B. Pietrulewicz). Dokonano opisu wybranych teorii rozwoju zawodowego (energetyzmu życia ludzkiego, potrzeb ludzkich, czynności ludzkich, podziału pracy ludzkiej, miejsca i przestrzeni społeczno-zawodowej człowieka i sensu życia ludzkiego), jak i szczegółowych teorii tego rozwoju (teorie wyboru zawodu, uczenia się zawodu i pracy zawodowej). Dla rozumienia istoty i sensu rozwoju zawodowego człowieka niezbędną koniecznością stało się zdefiniowanie podstawowych kategorii opisu tego rozwoju (czynnik, mechanizm i efekt). Dla lepszego zrozumienia omawianych problemów Autor zastosował dziesięć rysunków (schematów).

Rozdział II – *Rozwój zawodowy jednostki postrzegany z perspektywy różnic indywidualnych człowieka* (s. 91-137). Podjęto próbę zgłębienia wiedzy (dotyczącej istoty, źródeł i kategorii), w tym różnic i ukazano, w jakim stopniu różnice te powodują, że jedna jednostka rozwija się szybciej, a inna wolniej. Opisano grupy różnic indywidualnych (biologiczne, temperamentalne, intelektualne, osobowościowe, działaniowe). Całość zobrazowano za pomocą tabeli 3 prezentując – przedstawicieli i charakterystyki wiodących teorii osobowości (s. 112-115) i tabeli 4 – uproszczone charakterystyki czternastu typów osobowości (s. 123-136).

Rozdział III – *Czas budowania fundamentów pod dalszy rozwój zawodowy jednostki mający miejsce w okresie kwalifikowanej pracy zawodowej* (s. 139-172) – to rozważania dotyczące zmian zachodzących w rozwoju jednostki, które występują w czterech kolejnych po sobie okresach jej życia, poprzedzających okres kwalifikowanej pracy zawodowej, w których kształtują się podstawy dla jej całościowego rozwoju zawodowego. Są to okresy: wczesnego dzieciństwa, preorientacji zawodowej, orientacji zawodowej młodzieży i uczenia się zawodu. Rozdział ten jak zaznacza we Wstępie (s. 14) Cz. Plewka nazywa „czasem budowania fundamentów pod dalszy rozwój zawodowy”. Treści tego rozdziału ukazano również za pomocą czterech rysunków.

Rozdział IV – *Praca zawodowa jako źródło i teren rozwoju zawodowego jednostki* (s. 173-205) – ukazana została jako sytuacja, w jakiej znajduje się człowiek w środowisku pracy zawodowej (terminologia, poprawnie zdefiniowana, takich pojęć jak: środowisko, środowisko pracy, warunki pracy, atmosfera, klimat pracy). Kolejno w sposób rozbudowany scharakteryzowano pracę zawodową jako szczególną wartość i źródło rozwoju zawodowego jednostki pamiętając o takich pojęciach jak: praca, praca zawodowa, wartość, wartość pracy. W dalszej części wywodów skupiono się na wpływie komponentów rozwoju zawodowego (wiedza, umiejętności, nawyki, sprawności, przyzwyczajenia i mistrzostwo) – siedem rysunków.

Rozdział V – *Wybrane predyktory warunkujące rozwój zawodowy jednostki* (s. 207-242). Do głównych predyktorów Autor zalicza i charakteryzuje następujące: *środowiskowe*, tj. rodzinne, szkolne, zakładu pracy rzutujące na rozwój zawodowy jednostki; *zdrowotne* (zdrowie fizyczne, psychiczne i społeczne). W 4 podrozdziale tego rozdziału Autor skupia uwagę na mądrości życiowej jednostki i jej związków z procesami rozwojowymi. Definiuje pojęcie mą-

drości, głównie mądrości życiowej według różnych autorów, zwraca uwagę na aspekty mądrości. Kolejno zaprezentowano ważne dla stawania się samodzielną jednostką cele życiowe. Mądrość życiowa zdaniem Profesora „nakazuje w taki sposób projektować swoje cele życiowe, dobierać procedury ich realizacji i realizować kolejne zadania pokonując ewentualne trudności, żeby eliminując bądź co najmniej ograniczając ewentualne negatywne skutki osobiste i społeczne, które mogą się jawić na drodze prowadzącej do osiągnięcia założonych celów” (s. 234). Końcowa część rozdziału wskazuje Czytelnikowi na udział, który przypisuje się kulturze osobistej i kulturze pracy w procesie kształtowania się rozwoju zawodowego człowieka (zamieszczono cztery rysunki).

Rozdział VI – *Ilustracyjna diagnoza wybranych komponentów rozwoju zawodowego osób pracujących zawodowo* (s. 243-338) – najbardziej obszerny rozdział, który zawiera analizy wyników przeprowadzonych badań, w których osoby pracujące zawodowo (nauczyciele, pracownicy administracji i pracownicy sektora gospodarki) wyrażały swoje opinie na temat czynników, które w ich ocenie wywierały określony wpływ na ich rozwój zawodowy, mający miejsce w kolejnych okresach tego rozwoju. Poprawnie zdefiniowano cele, przedmiot badań, problemy i hipotezy badawcze, zmienne, metody, techniki i narzędzia badawcze. W końcowej części tego rozdziału zgrupowano wnioski, uwagi i spostrzeżenia wynikające z przeprowadzonych badań. Zainteresowanych odsyłam do analiz, wykresów i tabel szczegółowych.

Autor dołożył wiele szczegółowych i troskliwych starań, aby każdy (rozdział i podrozdział) tekst stanowił autorytatywne źródło wiedzy i refleksji dla Czytelnika. Zaprezentowana monografia stanowi pewien zamknięty etap poznawczego ujęcia badanej rzeczywistości, wyrażając przy tym oryginalne i indywidualne spojrzenie twórcy opracowania. Struktura pracy jest bardzo logiczna i przejrzysta.

Po przestudiowaniu pracy Czytelnik zostaje „uzbrojony” w pokaźną sumę wiedzy nie tylko z zakresu pedagogiki, psychologii, etyki pracy, medycyny pracy, kulturoznawstwa, prawa i nauk technicznych. Wszystkie treści zostały Czytelnikowi przybliżone w sposób dostępny, ale nie splotony.

Omówiona praca zasługuje ze wszech miar na uwagę. Wnosi bogactwo cennych myśli, pobudza do samodzielnego myślenia.